

УДК 37.018.43.016:796]:004

DOI <https://doi.org/10.12958/3083-6514-2026-1-64-71>

Долідзе Ксенія Андріївна,

заступниця начальника курсу стройового відділення

Державного закладу професійної (професійно-технічної) освіти

зі специфічними умовами навчання

«Криворізька академія патрульної поліції»,

старший лейтенант поліції,

аспірантка

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

ne7mesis@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8534-1469>

БАЗОВА ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВА ПІДГОТОВКА ЯК ІНТЕГРОВАНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ

Постановка проблеми. В умовах екзистенційного протистояння України питання підготовки громадян до збройного захисту набуває статусу стратегічної проблеми. Традиційне розуміння базової загальновійськової підготовки (далі – БЗВП) виключно як сукупності технічних навичок є застарілим. Сучасна війна вимагає від захисника розвиненого тактичного мислення, психологічної стійкості та ціннісної мотивації. Це зумовлює необхідність переосмислити БЗВП як цілісний педагогічний феномен, що інтегрує навчання, виховання та психологічний розвиток.

Суперечності. Для об'єктивізації актуальності нашого дослідження необхідно детально проаналізувати структуру запитів, що сформувалися в українському соціумі на тлі перманентної загрози:

- між потребою у формуванні резильєнтного захисника та домінуванням репродуктивних методів навчання;
- між стрімким оновленням змісту (БпЛА, стандарти НАТО) та методичною неготовністю інструкторів;
- між задекларованими цінностями та відсутністю дієвих механізмів їх інтеріоризації.

Мета статті – обґрунтувати сутність БЗВП як інтегрованого педагогічного феномену, визначити його структуру та проаналізувати еволюцію навчально-методичного забезпечення.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати джерельну базу та класифікувати наукові підходи до розуміння БЗВП.
2. Обґрунтувати структуру БЗВП як єдність дидактичного, аксіологічного та психологічно-розвивального компонентів.
3. Визначити вектори еволюційного шляху від репродуктивної моделі навчання до компетентнісної.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових методів: аналіз та синтез наукової літератури для з'ясування стану розробленості проблеми; систематизація і класифікація джерел за компонентами підготовки; порівняльний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду; історико-педагогічний аналіз навчальної літератури для виявлення динаміки зміни освітніх парадигм; узагальнення для формулювання висновків щодо статусу БЗВП як педагогічної категорії.

Дискусія. Критичний огляд наукового доробку за останнє десятиліття підтверджує тезу про недостатню концептуалізацію БЗВП у педагогічній площині, в якій проблема визначення статусу та змісту військової підготовки в системі освіти є предметом наукових дискусій. Наявний науковий доробок класифіковано відповідно до трьох визначених системних компонентів, що вможливило чітке окреслення внеску вчених у розвиток кожного з напрямів.

1. *Дидактичний компонент.* Базується на компетентнісному підході (Діденко, Желавський, Сніца, 2024), що передбачає орієнтацію на результат. В. Рахманов (2024) визначає БЗВП як перший рівень професійної освіти, пропонуючи модель SAT (системний підхід до навчання). Технологічний аспект модернізації передбачає створення спеціальних навчальних середовищ (Бородай, 2021) та моніторинг фізичного стану (Бесарабчук, 2020). Практичний складник посилюється інтеграцією стрілецьких та фізичних вправ, зокрема, через систему «Стрілецький хортинг» (Мазін та ін., 2025). Міжнародний досвід (фінська та польська моделі) підтверджує необхідність адаптації змісту до гібридних загроз (The Security Committee, 2017; Chmielecki, 2016). О. Скрабач наголошує на формуванні поведінкових звичок безпеки (Skrabacz, 2019), а польські нормативні зміни (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki, 2022) повертають пріоритет військово-прикладним навичкам.

2. *Аксіологічний компонент.* Спрямований на формування національної ідентичності (Отравенко, Діхтяренко, Ганчева, Єрмоменко, 2024). Маркером змін стала назва предмета «Захист України» (Про внесення змін до деяких постанов, 2020), що змістила акцент на захист конкретних цінностей. С. Мотика визначає стрижнем підготовки мотиваційно-ціннісний критерій (Мотика, 2019). І. Бех, Г. Коломоець, Д. Трейтяк, С. Федоренко, І. Шкільна, К. Журба (2025) розглядають національну солідарність як основу оборонної свідомості. Важливу роль відіграє педагогічна культура інструктора (Васищев, 2021). Аналіз програми JROTC (Meyer & Rinn, 2022; Barry, 2024) доводить її ефективність у вихованні лідерства, хоча П. Барбер застерігає від розриву між деклараціями та реальністю (Barber, 2022).

3. *Психолого-розвивальний компонент.* Забезпечує формування резильєнтності. В. Мороз інтерпретує стійкість як динамічний процес, що потребує тренування (досвід США) (Мороз, 2022). Науковці О. Отравенко, О. Дубовой, В. Гончаренко розглянули стресостійкість як професійно значущу рису майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту в умовах сучасних змін (Отравенко, Дубовой, Гончаренко, 2023). З. Балпінар на прикладі ізраїльської Gadna доводить, що імерсивний метод (занурення в середовище) ефективно знижує тривожність (Balpinar, 2016). Хань Чжаньянь обґрунтовує важливість менторства ветеранів (Khan, 2021). Методичне оновлення передбачає впровадження кейс-тьюторингу (Дем'яненко, Пугач, 2025) та діяльнісних технологій (Скирда, 2024).

4. Еволюція моделей підготовки. Аналіз літератури дав змогу виокремити три етапи:

1. *Авторитарно-репродуктивний (1991–2005):* домінування формалізму та «муштри».

2. *Ситуативної адаптації (2014–2019):* фрагментарне впровадження досвіду АТО (тактична медицина) в застарілу систему.

3. *Компетентнісний (з 2022):* системна інтеграція стандартів НАТО та фокус на резильєнтності.

Висновки. Підсумовуючи результати аналізу наукової джерельної бази, маємо підстави стверджувати, що в сучасному педагогічному дискурсі відбулася докорінна зміна в сприйнятті сутності БЗВП. Вона трансформувалася з вузькопрофільного технічного вишколу в багатовимірний педагогічний феномен. Доведено, що БЗВП є інтегрованим феноменом, що гармонійно поєднує навчання (дидактика), виховання (аксіологія) та розвиток стійкості (психологія). Однак систематизація аналітичних матеріалів дозволила ідентифікувати низку критичних проблем, вирішення яких є пріоритетним.

1. Термінологічна неврегульованість: відсутність у науковому обігу чітко детермінованої дефініції БЗВП як самостійної педагогічної категорії.

2. Кадрова криза: нагальна потреба в спеціальній підготовці педагогів нової формації та офіційному підтвердженні (сертифікації) їх інструкторської кваліфікації.

3. Методична трансформація: необхідність залучення фахівців-практиків з бойовим досвідом до розробки навчального контенту та адаптації військових протоколів до вікових психофізіологічних можливостей учнів (прикладом ефективного підходу є авторська програма О. Шила та С. Єліна) (Шило, Єлін, 2024).

Зважаючи на виявлену багатогранність досліджуваного явища, пріоритетом наших **наступних наукових розвідок** визначено теоретичне обґрунтування змістових та структурних характеристик БЗВП безпосередньо в освітньому середовищі ліцеїв безпекового спрямування та національно-патріотичного виховання. Зазначені навчальні заклади, завдяки особливостям кадрового забезпечення, наявності спеціалізованої матеріально-технічної бази та сталим зв'язкам із бойовими підрозділами сектору безпеки і оборони, формують найбільш сприятливе підґрунтя для конструювання та практичної імплементації ефективної моделі базової загальної військової підготовки.

Список використаної літератури

1. Діденко О., Желавський О., Сніца Т. Компетентнісний підхід у підготовці офіцерських кадрів сил сектору безпеки і оборони України: принципи та особливості застосування. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 38(3). С. 59–76. DOI: <https://doi.org/10.32453/jn23jd11>

2. Рахманов В. О. Педагогічна модель військової підготовки громадян України. *Військова освіта*. 2024. № 1(49). С. 194–204. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-49/194-204>

3. Бородай Е. М. Дидактичні умови реалізації військово-прикладних умінь і навичок учнів у навчальному середовищі старшої школи : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. 267 с.

4. Бесарабчук Г. В. Управління процесом посиленої військово-фізичної підготовки учнів у військових ліцеях : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06 / Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. Івана Огієнка. Київ, 2020. 325 с.

5. Мазін В., Єлін С., Шило О., Чередниченко І. Вплив занять стрілецьким хортингом на вправність поводження зі зброєю. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Т. 13, № 7. С. 63–69. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i7-009>

6. Security Strategy for Society. The Security Committee. Helsinki, 2017. URL: <https://turvallisuuskomitea.fi/en/security-strategy-for-society/>

7. Chmielecki M. Edukacja dla bezpieczeństwa w szkole wyższej: zagrożenia, wyzwania, szanse. *Zeszyty Naukowe AON*. 2016. No. 1(102). P. 47–57.

8. Skrabacz A. Edukacja dla bezpieczeństwa młodzieży wobec wyzwań i zagrożeń współczesności. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*. 2019. Vol. 32, No. 3. P. 67–82. DOI: <https://doi.org/10.17951/j.2019.32.3.67-82>

9. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego. *Dziennik Ustaw*. 2022. Poz. 1700.

10. Отравенко О. В., Діхтяренко З. М., Ганчева В. І., Єрьомченко Е. А. Формування української національної ідентичності учнівської та студентської молоді в системі національно-патріотичного виховання. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2024. № 1(360). С. 142–152. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-1\(360\)-142-152](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-1(360)-142-152)

11. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.2020 р. № 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2020-п>

12. Мотика С. М. Виховання патріотизму учнівської молоді в умовах військового ліцею : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Інститут проблем виховання НАПН України. Київ, 2019. 278 с.

13. Бех І. Д., Коломоєць Г. А., Трейтяк Д. В., Федоренко С. В., Шкільна І. М., Журба К. О. Формування в учнівської і студентської молоді національної солідарності в умовах війни та повоєнного часу : метод. посіб. Івано-Франківськ : НАІР, 2025. 148 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-8768-05-8-2025-148>
14. Васищев В. С. Розвиток загальнопедагогічної культури майбутніх офіцерів у процесі професійної підготовки у військовому вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2021. 325 с.
15. Meyer M. S., Rinn A. N. School-Based Leadership Talent Development: An Examination of Junior Reserve Officers' Training Corps Participation and Postsecondary Plans. *Journal for the Education of the Gifted*. 2022. Vol. 45, No. 1. P. 4–45. DOI: <https://doi.org/10.1177/01623532211063937>
16. Barry K. D. Multiple Perspectives Examining How a High School Junior Reserve Officer Training Corps (JROTC) Program Affects Student Development: A Case Study : doctoral dissertation. Lynchburg : Liberty University, 2024. URL: <https://digitalcommons.liberty.edu/doctoral/5520>
17. Barber P. E. The Uniformed Cadet Forces: Unreported Barriers to Youth Enrichment Outcomes in Community-Based Cadet Units : PhD Thesis. Newcastle upon Tyne : Newcastle University, 2022. 303 p.
18. Мороз В. М. Огляд досвіду формування і забезпечення психологічної стійкості військовослужбовців армії США. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 3(67). С. 80–88. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-22-67-3-80-88>
19. Balpinar Z. A building block in creating a fighter nation: Israel's Gadna programme. *Journal of International Social Research*. 2016. № 9(43). С. 581–597. DOI: <https://doi.org/10.17719/jisr.20164317634>
20. Хань Чжаньянь. Практика використання досвіду військовослужбовця в спортивно-педагогічній роботі з молоддю (досвід КНР). *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення: збірник тез доповідей I Міжн. науково-практ. конф. (м. Харків, 20 травня 2021 р.)* / за ред. І. М. Трубавіної, О. Є. Міршука, Н. Ю. Чупрінової. Харків : НА НГУ, 2021. С. 249–250.
21. Дем'яненко Н., Пугач А. Кейс-тьюторинг у контексті навчальної дисципліни «Освітньо-військова інноватика» (освітньо-професійна програма «Захист України»). *Військова освіта*. 2025. № 1(51). С. 60–71. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2025-51/60-71>
22. Скирда Т. Методи військово-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах загальної середньої освіти. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2024. № 28(2). С. 153–162. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-153-162>
23. Отравенко О. В., Дубовой О. В., Гончаренко В. І. Стресостійкість як професійно значуща риса майбутнього фахівця фізичного виховання і спорту в умовах сучасних змін. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2023. № 3(357). С. 77–84. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3\(357\)-77-84](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3(357)-77-84)
24. Шило О. М., Єлін С. М. Розробка та впровадження навчальної програми з позашкільної освіти військово-патріотичного напрямку «Стрілецький хортинг». *Сучасні тенденції та перспективи розвитку якісної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту в умовах ступеневої освіти : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава–Лубни, 18–19 квітня 2024 р.)*. Полтава–Лубни: ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2024. С. 251–253.

References

1. Didenko, O., Zhelavskiy, O., & Snitsa, T. (2024). Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi ofiterskykh kadriv syl sektoru bezpeky i oborony Ukrainy: pryntsyipy ta osoblyvosti zastosuvannia [Competence-based approach in the training of officer personnel of the security and defense sector

of Ukraine: principles and features of application]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedagogichni nauky – Collection of Scientific Works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, 38(3), 59–76. DOI: <https://doi.org/10.32453/jn23jd11> [in Ukrainian].

2. Rakhmanov, V. O. (2024). Pedagogichna model viiskovoi pidhotovky hromadian Ukrainy [Pedagogical model of military training of citizens of Ukraine]. *Viiskova osvita – Military Education*, 1(49), 194–204. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2024-49/194-204> [in Ukrainian].

3. Borodai, E. M. (2021). Dydaktychni umovy realizatsii viiskovo-prykladnykh umin i navychok uchniv u navchalnomu seredovyschi starshoi shkoly [Didactic conditions for the implementation of military-applied skills and abilities of students in the learning environment of high school]. *Candidate's thesis*. Poltava [in Ukrainian].

4. Besarabchuk, H. V. (2020). Upravlinnia protsesom posylenoi viiskovo-fizychnoi pidhotovky uchniv u viiskovykh litseiakh [Management of the process of enhanced military-physical training of students in military lyceums]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

5. Mazin, V., Yelin, S., Shylo, O., & Cherednychenko, I. (2025). Vplyv zaniat striletskym khortynhom na vpravnist povodzhennia zi zbroieiu [The influence of shooting horting classes on the skill of handling weapons]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 13(7), 63–69. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol13i7-009> [in Ukrainian].

6. The Security Committee. (2017). Security Strategy for Society. Helsinki. Retrieved from <https://turvallisuuskomitea.fi/en/security-strategy-for-society/> [in English].

7. Chmielecki, M. (2016). Edukacja dla bezpieczeństwa w szkole wyższej: zagrożenia, wyzwania, szanse [Education for security in higher education: threats, challenges, opportunities]. *Zeszyty Naukowe AON*, 1(102), 47–57 [in Polish].

8. Skrabacz, A. (2019). Edukacja dla bezpieczeństwa młodzieży wobec wyzwań i zagrożeń współczesności [Education for the security of youth in the face of challenges and threats of the present]. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Paedagogia-Psychologia*, 32(3), 67–82. DOI: <https://doi.org/10.17951/j.2019.32.3.67-82> [in Polish].

9. Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego [Regulation of the Minister of Education and Science of August 1, 2022 amending the regulation on the core curriculum of general education]. (2022). *Dziennik Ustaw*, Pos. 1700 [in Polish].

10. Otravenko, O. V., Dikhtiarenko, Z. M., Hancheva, V. I., & Yeromenko, E. A. (2024). Formuvannia ukraïnskoi natsionalnoi identychnosti uchnivskoi ta studentskoi molodi v systemi natsionalno-patriotychnoho vykhovannia [Formation of Ukrainian national identity among schoolchildren and students in the system of national-patriotic education]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University. Pedagogical Sciences*, 1(360), 142–152. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-1\(360\)-142-152](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2024-1(360)-142-152) [in Ukrainian].

11. Pro vnesennia zmin do deiaknykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26.02.2020 r. № 143 [On amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 26.02.2020 No. 143]. (2020). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2020-п> [in Ukrainian].

12. Motyka, S. M. (2019). Vykhovannia patriotyzmu uchnivskoi molodi v umovakh viiskovoho litseiu [Education of patriotism of student youth in the conditions of a military lyceum]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

13. Bekh, I. D., Kolomoiets, H. A., Treitak, D. V., Fedorenko, S. V., Shkilna, I. M., & Zhurba, K. O. (2025). Formuvannia v uchnivskoi i studentskoi molodi natsionalnoi solidarnosti v umovakh viiny ta povoiennoho chasu [Formation of national solidarity among pupils and students in conditions of

war and post-war time]. Ivano-Frankivsk : NAIR. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-8768-05-8-2025-148> [in Ukrainian].

14. Vasyshchev, V. S. (2021). Rozvytok zahalnopedahohichnoi kultury maibutnikh ofitseriv u protsesi profesiinoi pidhotovky u viiskovomu vyshchomu navchalnomu zakladi [Development of general pedagogical culture of future officers in the process of professional training in a military higher education institution]. *Candidate's thesis*. Poltava [in Ukrainian].

15. Meyer, M. S., & Rinn, A. N. (2022). School-Based Leadership Talent Development: An Examination of Junior Reserve Officers' Training Corps Participation and Postsecondary Plans. *Journal for the Education of the Gifted*, 45(1), 4–45. DOI: <https://doi.org/10.1177/01623532211063937> [in English].

16. Barry, K. D. (2024). Multiple Perspectives Examining How a High School Junior Reserve Officer Training Corps (JROTC) Program Affects Student Development: A Case Study. *Candidate's thesis*. Liberty University, Lynchburg. URL: <https://digitalcommons.liberty.edu/doctoral/5520> [in English].

17. Barber, P. E. (2022). The Uniformed Cadet Forces: Unreported Barriers to Youth Enrichment Outcomes in Community-Based Cadet Units. *Candidate's thesis*. Newcastle University, Newcastle upon Tyne [in English].

18. Moroz, V. M. (2022). Ohliad dosvidu formuvannia i zabezpechennia psykholohichnoi stiikosti viiskovosluzhbovtiv armii SSHa [Overview of the experience of forming and ensuring the psychological stability of US Army servicemen]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 3(67), 80–88. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-67-3-80-88> [in Ukrainian].

19. Balpinar, Z. (2016). A building block in creating a fighter nation: Israel's Gadna programme. *Journal of International Social Research*, 9(43), 581–597. DOI: <https://doi.org/10.17719/jisr.20164317634> [in English].

20. Khan, Ch. (2021). Praktyka vykorystannia dosvidu viiskovosluzhbovtiv v sportyvno-pedahohichnii roboti z moloddii (dosvid KNR) [The practice of using the experience of a serviceman in sports and pedagogical work with youth (experience of the PRC)]. In: I. M. Trubavina, O. Ye. Mirshuk, N. Yu. Chuprinova (Eds.), *Sotsialni aspekty viiskovo-profesiinoi diialnosti sektora bezpeky i oborony: vyklyky sohodennia: zbirnyk tez dopovidei I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Social aspects of military-professional activity of the security and defense sector: challenges of today: collection of abstracts of the I International Scientific and Practical Conference*. (pp. 249–250). Kharkiv : NA NHU [in Ukrainian].

21. Demianenko, N., & Puhach, A. (2025). Keis-tiutorynh u konteksti navchalnoi dystsypliny "Osvitno-viiskova innovatyka" (osvitno-profesiina prohrama "Zakhyst Ukrainy") [Case-tutoring in the context of the discipline "Educational and Military Innovation" (educational and professional program "Defense of Ukraine")]. *Viiskova osvita – Military Education*, 1(51), 60–71. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2025-51/60-71> [in Ukrainian].

22. Skirda, T. (2024). Metody viiskovo-patriotychnoho vykhovannia uchnivskoi molodi v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Methods of military-patriotic education of pupils in general secondary education institutions]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi – Theoretical and Methodical Problems of Children and Youth Education*, 28(2), 153–162. DOI: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2024-28-2-153-162> [in English].

23. Otravenko, O. V., Dubovoi, O. V., & Honcharenko, V. I. (2023). Stresostiikist yak profesiino znachushcha rysa maibutnoho fakhivtsia fizychnoho vykhovannia i sportu v umovakh suchasnykh zmin [Stress resistance as a professionally significant trait of future physical education and sports specialists in the context of modern changes]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko Luhansk National University*.

Pedagogical Sciences, 3(357), 77–84. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3\(357\)-77-84](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2023-3(357)-77-84) [in Ukrainian].

24. Shylo, O. M., & Yelin, S. M. (2024). Rozrobka ta vprovadzhennia navchalnoi prohramy z pozashkilnoi osvity viiskovo-patriotuchnoho napriamu “Striletskyi khortynh” [Development and implementation of an educational program for extracurricular education of military-patriotic direction “Shooting Horting”]. In: *Suchasni tendentsii ta perspektyvy rozvytku yakisnoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoi kultury i sportu v umovakh stupenevoi osvity – Modern trends and prospects for the development of quality training of future specialists in physical culture and sports in the conditions of degree education: materials of the VI International Scientific and Practical Conference*. (pp. 251–253). Poltava – Lubny : Luhansk Taras Shevchenko National University [in Ukrainian].

Долідзе К. А. Базова загальновійськова підготовка як інтегрований педагогічний феномен: сутність та структурні компоненти

У статті здійснено комплексний теоретико-методологічний аналіз сутності та змісту базової загальновійськової підготовки (БЗВП) в умовах повномасштабної збройної агресії та докорінної трансформації безпекового середовища України. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю подолання інерції радянської освітньої парадигми та переходу до новітньої моделі, що відповідає стандартам НАТО та запитам сучасного суспільства. Метою роботи є теоретичне обґрунтування БЗВП як інтегрованого педагогічного феномену, що системно поєднує процеси навчання, виховання та розвитку. Методологічну основу розвідки становлять системний, діяльнісний, аксіологічний і компетентнісний підходи.

На основі структурно-функціонального аналізу визначено архітектуру БЗВП, що містить три нерозривні компоненти: дидактичного (набуття спеціальних компетентностей з тактики, вогневої підготовки, тактичної медицини за протоколами ТССС, основ керування БпЛА та топографії); аксіологічного (формування ціннісного стрижня особистості, оборонної свідомості, національної ідентичності та громадянської відповідальності); психолого-розвивального (забезпечення бойової резильєнтності, стресостійкості, емоційно-вольової регуляції та готовності діяти в екстремальних умовах).

У роботі систематизовано науковий дискурс проблеми за п'ятьма векторами: стратегічні засади, організаційно-педагогічні умови, методика прикладної підготовки, психологічний супровід та зарубіжний досвід. Виявлено ключові суперечності імплементації оновленого змісту освіти: між високим соціальним замовленням на вмотивованого захисника й недостатньою методичною готовністю кадрів; між потребою у відпрацюванні практичних навичок та обмеженою матеріально-технічною базою закладів освіти. Обґрунтовано нагальну потребу в інституалізації нової професійної кваліфікації «вчитель-інструктор», який поєднує педагогічну майстерність з реальним бойовим досвідом. Перспективою подальших наукових розвідок визначено розробку методики реалізації БЗВП в освітньому процесі ліцеїв безпекового спрямування як ключових осередків формування професійного резерву сил оборони.

Ключові слова: базова загальновійськова підготовка, педагогічний феномен, дидактичний компонент, аксіологічний компонент, обороноздатність, учитель-інструктор.

Dolidze K. A. Basic Combined Arms Training as an integrated pedagogical phenomenon: essence and structural components

The article presents a comprehensive theoretical analysis of the essence of Basic Combined Arms Training (BCAT) in the context of full-scale armed aggression and the transformation of Ukraine's security environment. The study addresses the urgent need to transition from the Soviet educational paradigm to a modern model meeting NATO standards. Using systemic and competency-based

approaches, BCAT is substantiated as an integrated pedagogical phenomenon combining education, upbringing, and development.

Based on structural-functional analysis, the architectonics of BCAT is defined as three inseparable components: didactic (acquisition of competencies in tactics, marksmanship, TCCC protocols, UAV operation); axiological (formation of defense consciousness, national identity, and civic responsibility); and psychological-developmental (ensuring combat resilience, stress resistance, and readiness to act in extreme conditions). The scientific discourse is systematized across five vectors: strategic foundations, organizational-pedagogical conditions, applied training methodology, psychological support, and foreign experience.

Key contradictions in implementing updated content are identified: between the high social demand for a motivated defender and the insufficient methodological readiness of teaching staff; between the need for practical skills and the limited material base. The urgent need for the institutionalization of a new professional qualification “teacher-instructor”, combining pedagogical mastery with combat experience, is substantiated. The prospect for further research is defined as developing a methodology for implementing BCAT in security-oriented lyceums as key centers for forming the professional reserve of the defense forces.

Key words: basic combined arms training, pedagogical phenomenon, didactic component, axiological component, defense capability, teacher-instructor.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого
доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 27.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.03.2026